

Huize Groenmarkt

1606 - 1999

De geschiedenis van
"HUIZE GROENMARKT"

Voorwoord

*

Huize Groenmarkt,
een verzorgingshuis voortgekomen uit het
Oude-Vrouwenhuis 1606 - 1999
door A.J. Busch, oud-archivaris van Gorinchem

*

De laatste jaren als verzorgingshuis
door K. Hazelaar, directeur Rivas Zorggroep

*

Lijst van medewerkers 1978-1999

Voorwoord

In relatie tot de definitieve sluiting van verzorgingshuis Groenmarkt leek het de projectgroep sluiting Groenmarkt een goede gedachte de directie van Rivas Zorggroep voor te stellen de geschiedenis van Huize Groenmarkt op schrift te stellen. De directie ging daar positief op in.

Daarom is dit boekje uitgegeven als vervolg op het in 1979 uitgegeven boekje onder de titel:

‘Het Verzorgingshuis voor bejaarden "GROENMARKT"’.

W.J. Smit

Voorzitter projectgroep

Huize Groenmarkt, een verzorgingshuis voortgekomen uit het Oude-Vrouwenhuis 1606 - 1999

door A.J. Busch

Anno 1999 zijn tehuizen waar medeburgers op leeftijd verzorging en verpleging kunnen krijgen niet meer weg te denken uit de samenleving. Toch bestaan dergelijke speciale bejaardenhuizen nog niet eens zo erg lang. Ze danken hun bestaan aan de Wet op de Bejaardenoorden die eerst in 1963 in werking trad. Wel bestond er vóór die tijd in Gorinchem al een zekere vorm van verzorging voor bejaarden, maar die lag in de sfeer van liefdadigheid. Van een recht op verzorging was dan ook geen sprake.

Vroeg oud

In voorbije eeuwen was het bereiken van een hoge leeftijd voor weinigen weggelegd. Toch waren er in de middeleeuwen ook 70- en 80-jarigen en zelfs mensen van 90, maar die behoorden tot de hoge uitzonderingen. Over het algemeen was men vroeger ook veel eerder ‘oud’ dan tegenwoordig het geval is. Iemand van boven de 60 was doorgaans afgesloofd en dikwijls was men al op een veel jongere leeftijd afgeleefd en der dagen zat. Dankzij de verbeterde leefomstandigheden, hygiëne en gezondheidszorg zijn de kansen op een langer, gezond en vitaal leven in de loop der tijden enorm toegenomen.

Net als nu het geval is nam ook eertijds met het klimmen der jaren de geestelijke en lichamelijke aftakeling toe. Doorgaans waren het de kinderen op wie de ouders voor verzorging in hun nadagen konden terugvallen. Trok de naaste familie zich niet het lot aan van bejaarden die niet meer in staat waren voor zichzelf te zorgen, dan zag hun toekomst er somber uit. In het gunstigste geval ontfermde een liefdadige instelling zich over zo’n stakker. Dat gold uiteraard ook voor alleenstaanden, een allesbehalve prettig vooruitzicht.

Steijndeld

Toch heeft de zorg voor bejaarden in Gorinchem een lange traditie, die al in 1442 aanving met de stichting van een tehuis voor oude mannen. Het initiatief tot de oprichting van het Oude-Mannenhuis of koreweg Manhuis nam een vrouw met de voornaam Steijndeld door haar woning aan de Molenstraat voor dat doel beschikbaar te stellen. Meer dan 500 jaar

bleef het Oude-Mannenhuys daar gevestigd. Dit tehuis was een liefdadige instelling. Haar naam leeft voort in de rechtsopvolger van die instelling.

Oude-Vrouwenhuys

Voor hulpbehoevende vrouwen op leeftijd bestond aanvankelijk een dergelijke opvang niet, totdat meer dan anderhalve eeuw later het stadsbestuur van Gorinchem het initiatief nam tot de oprichting van een tehuis speciaal voor oude vrouwen. Dat geschiedde in 1603 of 1604, maar eerst op 11 februari 1606 kon de eerste bewoonster - Mary Loyen - haar intrek nemen in het Oude-Vrouwenhuys. Daarvoor was de vroegere woning van de pater van het Bagijnhof aan de Haarstraat beschikbaar gesteld. De gebeurtenissen in 1572 hadden een eind gemaakt aan het voortbestaan van het Bagijnhof, waar vrouwelijke religieuzen eertijds een min of meer teruggetrokken leven hadden geleid. De Bagijnhofkerk naast het Oude-Vrouwenhuys had de bestemming van Gasthuys gekregen, ook een liefdadige instelling voor arme mensen.

Was het stadsbestuur betrokken bij de oprichting van het Oude-Vrouwenhuys, het betekende niet dat de instelling van overheidswege in stand werd gehouden. Ook dit tehuis was een liefdadige instelling - een 'Godshuis' - en was voor zijn inkomsten aangewezen op collectes onder de burgerij, legaten en schenkingen van particulieren. De exploitatiekosten, zoals huisvesting, verzorging, voeding e.d. werden daaruit bestreden. De liefdadigheid ging zover, dat die eerste bewoonster vanaf het moment dat zij haar voet over de drempel van het Oude-Vrouwenhuys zette een wekelijkse uitkering kreeg van 10 stuivers.

Volgens het reglement moesten de vrouwen in Gorinchem zijn geboren of er lange tijd hebben gewoond, minimaal 50 jaar oud zijn en protestant. Die laatste bepaling dateerde uit de tijd dat de Nederduits Gereformeerde Kerk de staatskerk van de Republiek was. Klachten naar buiten brengen was streng verboden, zoals uit de volgende bepaling uit het reglement blijkt: *"De vrouwen zullen noyt iets uyt het huys tot nadeel van imand mogen vertellen, veel min tot nadeel van de binnenmoeder omtrent het eeten, of klaar maken van het eeten buyten het huys mogen praten, maar wanneer zij redenen van klagen vermeenen te hebben, haar moeten adresseren aan de regenten of regentinnen."*

Wat bij binnenkomst aan huisraad e.d. moest worden meegebracht stond precies omschreven in het reglement. Bij overlijden vervielen de ingebrachte goederen aan het tehuis.

Bestuur

Het bestuur van het Oude-Vrouwenhuis was toevertrouwd aan drie regenten uit de kringen van de stadsbestuurders. Aanvankelijk was een van hen - de rentmeester - belast met het beheer van de financiën.

Van een 16-tal regenten zijn fraaie wapenschildjes bewaard gebleven, die eens als blijvende herinnering aan hun bestuursperiode de regentenkamer

(4)

Lyste van de goederen,
die de *Vrouwen* ten tyde, als zy
in 't *Oude Vrouwenhuys* werden ge-
admitteert, in het *Huys* moeten
inbrengen.

Een bed en hoofdpeulw.

Two hoofdkusfens.

Drie dekenen.

Two gordynen en een rabatje.

Drie paar lakenen.

Drie paar flopen.

Seven nieuwe hemden.

Een waterpot en fles van tin

Een kom en een tafelbord van tin.

Two lepels en een kroesje van tin.

Behoorlyke klederen.

Two stoelen en een kusfen.

Ses Gl: tot voordeel van het Huys.

Voor de binnen Moeder een Ryksdaalder.

Voor de Meyd vyftien stuyvers.

Lijst van huisraad en kleding die de bewoonsters bij opname in het Oude-Vrouwenhuis moesten meebrengen, 1759

sierden. Ze zijn afkomstig van Dirk Speyert, Cornelis van Borcharen, Adriaan Raap, Jacob van Assendelft, Jacob Tierens, Seger Tierens, Hendrik Beusechum van der Linden, Diederik van Bleiswijck, Hendrik van Schuylenburg, Willem van Gennep, Simon van Steeland, Adriaan Hagoort, Hendrik van der Graeff de Vapour, Lodewijk van Toulon, Abraham van Bleiswijck en Adriaan Pompe, die allen in de periode 1729-1792 een bestuursfunctie vervulden. Kort daarna kwamen Franse legers naar de Nederlanden met de leuze van de Franse Revolutie: "Vrijheid - Gelijkheid - Broederschap". Het betekende voor de bestuurders het einde van de traditie om een wapentje in de regentenkamer aan te brengen, want de gepropageerde 'Gelijkheid' - hield o.a. de afschaffing van wapens en titels in.

Landerijen

Vrijwel vanaf de oprichting bezat het Oude-Vrouwenhuis een in Kedichem aan de Linge gelegen stuk land, genaamd 'Den Eng' of 'Spaanse Eng',

De wapenschildjes van bestuursleden uit de 18e eeuw in Huize Groenmarkt; rechts voorzitter F. van Andel; 1981

afkomstig van een kerkelijke liefdadige instelling. De opbrengst van de pachtgelden stond ter beschikking van de rentmeester voor de instandhouding van het Oude-Vrouwenhuis. Het grondbezit zou in 1736 worden uitgebreid met de aankoop van een eveneens buitendijks gelegen stuk land

aan de Linge tegenover de koepelkerk in Arkel. Het aldaar gelegen gebied, dat door aankopen aanzienlijk zou worden vergroot, stond bekend als ‘Vrouwenhuiswaard’ of ‘Arkelsburg’.

Standverskil

Na de komst van de eerste vrouw volgde een lange rij dames, die het als een voorrecht beschouwden hun laatste levensjaren in het Oude-Vrouwenhuis te mogen doorbrengen. Het aantal wisselde nogal eens: in 1661 was sprake van een aantal van achttien, in 1877 twintig en in 1908 twaalf. Aan de liefdadige achtergrond herinnerde de aanwezigheid van enige ‘geefplaatsen’ voor minvermogenen, waarvan het aantal afhankelijk was van de financiële positie van het tehuis. Vrouwen van een ‘geefplaats’ kregen net als de eerste bewoonster een zakcentje van de rentmeester. Naast deze ‘geefplaatsen’ waren er zgn. ‘koopplaatsen’ en die waren in de meerderheid. Tegen betaling van een door de regenten vast te stellen inkoopsom naar vermogen kon iemand zich inkopen en zich daarmee verzekeren van een verzorgde oude dag. Mede door de inkoopgelden was het mogelijk het tehuis in stand te houden.

De regenten beslisten of iemand werd opgenomen, maar het stadsbestuur moest het besluit sanctioneren. Op deze regel bestond een uitzondering: leden van de familie Van Hoey hadden het recht twee vrouwen naar eigen keuze in het huis te plaatsen zonder goedkeuring van regenten of stadsbestuur. Dat recht hadden zij als erfgenamen van Dingna Jansdr., die het Oude-Vrouwenhuis bij de oprichting met een belangrijke schenking had bedacht.

Binnenmoeder

De dagelijkse leiding was toevertrouwd aan een binnenmoeder. De eerste binnenmoeder, Judith Cornelisdr., ontving voor haar diensten f 36 per jaar plus vrije kost en inwoning. Een van haar opvolgsters was Teuntje Stek, die in 1785 door de dove schilder Cornelis de Jonker werd vereeuwigd op een schilderstuk toen hij de bewoonsters van het Oude-Vrouwenhuis tijdens de maaltijd afbeeldde.

De binnenmoeder moest uiteraard over huishoudelijke kwaliteiten beschikken, maar bovendien moest zij tact bezitten, vriendelijk van aard zijn en huiselijk, zoals in de instructie was vastgelegd.

Gevelsteen

Eeuwenlang bleef het Oude-Vrouwenhuis gehuisvest in het voormalige woonhuis van de geestelijke leidsman van het Bagijnhof aan de Haarstraat. Boven de ingang van het gebouw wees een steen met inscriptie de voorbijgangers in de Haarstraat en degenen die het tehuis betraden op de liefdadige achtergrond van de instelling die daar was gevestigd. De tekst op de steen was van de volgende inhoud:

*Godvruchtich ouderdom
Van afgeleefde vrouwen
Hier is uw stut en steun
Uw hoop en vast vertrouwen
En maakt U salich selfs
In uw bedruckten staet
Dewijl U God noch mensch
In uwe noot verlaet*

De keuken van het Oude-Vrouwenhuis aan de Haarstraat, geschilderd door Cornelis de Jonker, 1785

Reglement

Bestond aanvankelijk de gewoonte, dat een vrouw bij haar intrede de andere vrouwen van een maaltijd moest voorzien, het reglement van 1759 schafte dat gebruik af. Daarvoor in de plaats moest de binnenmoeder voortaan een niet alledaagse tractatie verschaffen: *"des middags warm versch vleesch met groente of pottagie, na tijds gelegentheyd; vervolgens tegen vier uren aan ider vrouwtje geven twe eyerkoeken met boter daarop, voor degeenen welke hetzelfde versoeken, en des avonds rijstenbrey."* Zelfs wat het eten betreft bevatte het reglement voorschriften: *"ook zal voor een enkele keer zee- of riviervis, als die goedkoop is, te eeten gegeven worden, ook wel eens endvogels met appelen en nu en dan eens broedertjes of boekende koeken."* Met de laatstgenoemde gerechten zijn poffertjes en koeken bereid van boekweitmeel bedoeld.

Visitatie

De rapporteur van een inspectiebezoek dat burgemeester en wethouders in 1824 brachten was lovend over het Oude-Vrouwenhuis: *"In hetzelfde vond ik een getal van twaalf oude vrouwen, allen op eene wijze gehuisvest, niet enkel voor de noodwendigheden des levens voldoende, maar gemakken en aangenaamheden aanbiedende die dit gesticht tot een begeerlijk verblijf voor de welgezeten standen der maatschappij verheffen; en heeren vaderen en regenten hebben mij hun voornemen medegedeeld, om een der vertreken, alwaar vier vrouwen zijn gehuisvest, en 'twelk op dit oogenblik minder lucht en aangenaam is, door eene eenvoudige verandering geheel aan de overige gelijk te doen worden: een plan dat mij toegeschenen is allen lof te verdienen. ..."* De vier op een kamer ondergebrachte vrouwen zullen onbemiddeld zijn geweest en namen een 'geefplaats' in, terwijl de beter gehuisvesten zich hadden ingekocht.

Ander onderkomen

Evenals mensen hebben gebouwen ook niet het eeuwige leven. In het midden van de 19de eeuw vertoonde het eeuwenoude pand aan de Haarstraat ernstige sporen van verval. Het bestuur, dat inmiddels was uitgebreid tot vier 'vaderen en regenten' met hun echtgenoten als raadgevende regentessen, vond het tijd om te zien naar een betere behuizing voor de aan hun zorgen toevertrouwde oude vrouwen. De omstandigheid deed zich voor, dat de kapitale woning van oud-burgemees-

ter W.A. Viruly Verbrugge te koop was. Als gekozen lid van de Tweede Kamer verruilde hij Gorinchem voor Den Haag. Voor een bedrag van f 13.000 kocht het bestuur het kolossale pand aan de Groenmarkt, dat in de transportakte stond omschreven als *"eene heerenhuizinge met erve, nabij de Groenmarkt en nieuwe kerk, met een daarachter gelegen tuin en afzonderlijken uitgang in de Gasthuisstraat en eenen in het Gasthuis- of Kanselpoortje* (foutieve benaming), *alles staande en gelegen binnen Gorinchem, plaatselijk geteekend wijk C nummer 520 ..."*.

Op 1 juli 1865 troffen Viruly Verbrugge en de regenten van het Oude-Vrouwenhuis elkaar bij de notaris voor het tekenen van de transportakte. De verkoper was in zijn schik met de nieuwe bestemming van zijn woonhuis en dat liet hij merken ook. Na de verhuizing van het Oude-Vrouwenhuis naar de Groenmarkt liet hij de bewoonsters van het tehuis op zijn kosten feestelijk onthalen.

Inrichting

Aan het huis aan de Groenmarkt hoefde maar weinig te worden vertimmerd om het aan te passen aan zijn nieuwe bestemming. Wel waren 21 ijzeren ledikanten nodig en een tweetal 2-persoons ledikanten. De bedden kregen een plaats op de zolder, die als slaapzaal was ingericht. De inwonende vrouwen hadden weinig privacy: slechts het gordijn rond het bed bood enige afzondering. Dat was niet alleen het geval in het Oude-Vrouwenhuis, maar was in die tijd een algemeen aanvaarde regel in dergelijke tehuizen. De 2-persoons bedden waren niet voor echtparen bedoeld, want mannen kwamen er niet in. Die grotere ledikanten waren voor de armlastige bewoonsters, die dus zelfs 's nachts privacy moesten ontberen.

Verhuizing

De verhuizing van de Haarstraat naar de Groenmarkt vond plaats op 10 en 11 oktober 1865. In een eerder stadium hadden de bewoonsters gelegenheid gekregen het nieuwe huis te bezichtigen en de voor hen gereserveerde zitkamer te bekijken. Slechts één vrouw was niet gelukkig met de haar toegewezen kamer. Op verzoek mocht zij haar intrek nemen in het huisje in de tuin.

Het verlaten gebouw aan de Haarstraat werd voor f 7.000 verkocht, maar met uitzondering van de op rijm gestelde steen met inscriptie. De steen moest mee verhuizen en een plaats krijgen boven het hek van de achteruitgang aan de Gasthuisstraat. Wat er verder met de steen is gebeurd, blijft

Het "Dameshuis" omstreeks 1920

duister: hij verdween spoorloos en dat is jammer, want het was de enige tastbare herinnering aan het Oude-Vrouwenhuis aan de Haarstraat.

Capaciteit

Sedert 1865 fungeerde het huis aan de Groenmarkt als tehuis voor dames op leeftijd. Reglementair gold als minimumleeftijd 50 jaar. Bij de ingebruikneming kregen er 19 vrouwen een onderdak, maar de bezettingsgraad was ook wel eens minder. Soms werden twee dames op dezelfde kamer ondergebracht, hetgeen volgens de reglementen was toegestaan: *"De gereserveerde (de twee plaatsen op voorspraak van de familie Van Hoeij) en koopplaatsen (ongeveer tien stuks) zullen hebben afzonderlijke kamers; doch in de kamers voor de geefplaatsen (acht plaatsen voor onbemiddelde dames) zullen ook twee vrouwtjes bij elkanderen kunnen worden geplaatst, ook zelfs naar andere vertrekken overgeplaatst."*

Weldadigheid

Volgens de Wet tot regeling van het Armbestuur van 1854 was het Oude-Vrouwenhuis een instelling van weldadigheid voor armen van een bepaalde godsdienst. Subsidie van de overheid kreeg het tehuis niet. Het moest zien rond te komen van de gelden van inkoop, de opbrengst van het grondbezit en van de verkoop van de eigendommen van overleden bewoners, want reglementair vervielen de ingebrachte goederen aan het tehuis.

De ontwikkelingen op sociaal gebied in Nederland stonden niet stil. In 1912 kwam een nieuwe Armenwet tot stand.

Uitbreiding

Meer koopplaatsen in het tehuis zou de exploitatie ten goede komen. Daarom ontwikkelde het bestuur in 1908 een plan om de mooie grote kamer aan de voorzijde op de eerste etage op te delen in enige kleinere kamers. Dit plan kwam echter niet tot uitvoering.

Later vond wel een ingrijpende verbouwing plaats onder leiding van architect J. de Bie. Het bestuur was er in geslaagd het aangrenzende winkelpand met woning links van het grote monumentale huis aan te kopen. Voorwaarde was dat de voormalige eigenaresse er tot haar dood mocht blijven wonen. Na haar overlijden volgde in 1929 een verbouwing door het pand bij het tehuis te trekken. Het leverde een uitbreiding met vier kamers op. Bovendien werd het gehele tehuis voorzien van centrale verwarming, zodat een einde kwam aan de kolenkachels op de kamers. Het sluipende gevaar voor kolendampvergiftiging behoorde daarmee tot het verleden.

Dameshuis

De ingebruikneming van de nieuwe kamers geschiedde op 15 maart 1930. De instelling stond toen reeds algemeen bekend als 'Dameshuis', maar officieel luidde de naam nog altijd 'Oude-Vrouwenhuis'. Het reglement bepaalde immers: *"De bestemming van dit gesticht blijft in allen deele op denzelfden voet van de eerste stichting, zijnde voornamelijk voorkoming van armoede en voorts verzorging van eenen gerusten ouden dag aan bejaarde vrouwen."* Het reglement van 1954 zei hetzelfde in modernere bewoordingen: *"De bestemming van dit gesticht, in gebruik genomen op 11 februari 1606, is aan bejaarde vrouwen een rustige oude dag te bezorgen."* Uit een rapport van een paar jaar eerder over de huisvesting van bejaarden in Gorinchem valt op te maken, dat het Dameshuis geen boodschap meer had aan voorkoming van armoede. De 'geefplaatsen' waren inmiddels afgeschaft: *"Het oude vrouwenhuis, in de wandeling het dameshuis geheten, is meer bestemd voor dames uit de middenstand. Zij kunnen zich tegen een bepaald bedrag inkopen en beschikken dan elk over een eigen kamer en verzorging. De maaltijden worden echter gemeenschappelijk gebruikt."* Het karakter van het Dameshuis was dus veranderd. Er was geen plaats meer voor onbemiddelde vrouwen. Die waren aangewezen op het Hervormd Diaconie-Armhuis aan de Westwagenstraat en op het net

De tuin van het "Dameshuis" omstreeks 1970

gerealiseerde Gemeentelijk Verzorgingstehuis aan de Revetsteeg op de hoek van de Molenstraat.

Huize Haarwijk

Nauw verbonden met het Oude-Vrouwenhuis is de Stichting 'Huize Haarwijk', een zelfstandig instituut, in 1954 opgericht door het bestuur van het Oude-Vrouwenhuis. De stichting stelde zich tot taak huisvesting te bieden aan mensen op leeftijd die zelfstandig wilden blijven wonen. De woningen werden gebouwd naar ontwerp van het architectenbureau Maaskant op een terrein achter het station. Aanvankelijk bestond het complex uit 24 woningen aan het Orakellaantje en Athene plus de conciërgewoning, gegroepeerd rond een grote, fraai beplante tuin grenzend aan het Lindenlaantje. In 1957 konden de eerste bewoners hun intrek nemen. Zeven jaar later volgde een uitbreiding met tien soortgelijke woningen gesitueerd aan Olympia. Het bestuur ontwikkelde vervolgens een groot flatgebouw met 69 woningen aan de Voermanstraat, dat in 1968 als Complex II werd gerealiseerd.

Het bestuur van het Oude-Vrouwenhuis vormde tevens het bestuur van Huize Haarwijk, een combinatie die steeds moeilijker verenigbaar bleek. Er volgden besprekingen over overname door of fusie van de Stichting Huize Haarwijk met een daarvoor in aanmerking komende stichting of woningbouwvereniging. Uiteindelijk ging de Stichting Huize Haarwijk op in de Stichting Fonds Onrendabele Woningbouw. Alle activa en passiva gingen tegen de nominale waarden, dus zonder herwaardering, per 1 januari 1991 over. Voorwaarden waren, dat het neutrale karakter van Huize Haarwijk gehandhaafd bleef, de beide complexen woningen gerenoveerd zouden worden en bestemd bleven voor huisvesting van mensen op leeftijd.

De achterzijde van het "Dameshuis" omstreeks 1970

Wet op de Bejaardenoorden

In 1963 trad de Wet op de Bejaardenoorden in werking. Deze wet verstaat onder bejaarden: personen van 65 jaar of ouder. Het provinciaal bestuur kreeg een regelende en toezichthoudende rol toebedeeld. In Gorinchem voldeden het Bejaardencentrum De Torenflat (1960) en het bejaardenhuis De Schutse (1963) als opvolger van het Diaconie-Armhuis aan de wettelijke voorschriften. Het Dameshuis en het tot Huize Steijndeld omgedoopte Oude-Mannenhuis boden uitsluitend onderdak aan resp. vrouwen

Het "Dameshuis" omstreeks 1970

en mannen en dat strookte niet met de opvattingen van de bejaardenzorg krachtens de wet. De later tot stand gekomen bejaardencentra Huize St. Clara (1966) en De Bannehof (1971) waren uiteraard wel overeenkomstig de wettelijke bepalingen gerealiseerd.

Toekomstplannen

Het gebouw aan de Groenmarkt zo aanpassen dat aan alle voorschriften zou worden verdaan, leek een onmogelijkheid. Het bestuur overwoog een bejaardentehuis voor ongeveer honderd personen te bouwen op het terrein Buiten de Waterpoort. De architect Th. Bier maakte hiervoor zelfs een ontwerp, maar de uitvoering bleek geen haalbare zaak. Ook het plan om voor het 'Dameshuis' aansluiting te zoeken bij een te bouwen serviceflat moest worden verlaten.

Vervolgens kwam het bestuur tot de conclusie het tehuis niet te verplaatsen, maar over te gaan tot een ingrijpende renovatie en uitbreiding met een nieuw gedeelte. De locatie midden in de stad, waardoor de opgenomen personen niet geïsoleerd in een der buitenwijken zouden wonen, was van doorslaggevende aard. In het tehuis zou ook plaats moeten zijn voor heren, waardoor een einde zou komen aan de traditie van meer dan drieëneenhalve eeuw dat er uitsluitend plaats was voor vrouwen. Een en ander had tot gevolg dat de oude Instelling van Weldadigheid werd omgezet in een Stichting voor Bejaardenzorg. Het oude reglement werd door het college van regenten van het Oude-Vrouwenhuis en door de gemeenteraad ingetrokken, waarna de bezittingen en inkomsten van het Oude-Vrouwenhuis werden ingebracht in de nieuwe Stichting Verzorgingshuis voor Bejaarden 'Groenmarkt'; de stichtingsakte dateert van 19 oktober 1976. Het betekende een streep onder het verleden en op papier de start als een volwaardig bejaardenhuis.

Verzorgingshuis voor Bejaarden 'Groenmarkt'

Het architectenbureau Rothuizen en 't Hooft te Goes kreeg opdracht tot het ontwerpen van een renovatieplan voor het oorspronkelijke monumentale pand Groenmarkt 8 en het aanbouwen van een nieuwe vleugel op de plaats van het in 1930 bijgetrokken huis en van het door aankoop verworven pand Achter de Kerk 1 en 2. Ook het winkelpand Gasthuisstraat 41 moest wijken voor de nieuwbouw van het bejaardenhuis. Telde het oude Dameshuis twee verdiepingen, door in de nieuwbouw drie verdiepingen

Het oude fonteintje uit het "Dameshuis" in zijn nieuwe omgeving, 1979

toe te passen kon de capaciteit van het tehuis worden opgevoerd tot 36 1-persoonskamers, vier 2-persoonswoningen en twee 2-persoonsflats. Het tehuis bood nu huisvesting aan in totaal 48 personen van 65 jaar of ouder en van beiderlei kunne, zoals de wet voorschreef. Receptie, personeels-eetzaal, directiekamer, conversatiezaal, biljartkamer en twee personeels-slaapkamers werden gesitueerd in het oorspronkelijke pand Groenmarkt 8. Daarachter kwam o.m. een goed geoutilleerde keuken, een heel verschil met de vroegere keuken in het Oude-Vrouwenhuis aan de Haarstraat die De Jonker bijna 200 jaar eerder had afgebeeld.

De voormalige regentenkamer was gemoderniseerd tot directiekamer. De antieke schouw uit de regentenkamer en de wapenschildjes van vroegere bestuurders kregen elders in het gebouw een plaats, maar het kostbare goudleerbehangsel ging verloren.

Om de bouw mogelijk te maken moest het bestuur de landerijen, waarvan een gedeelte al zo'n 370 jaar tot de eigendommen van de instelling had behoord, verkopen.

‘Huize Groenmarkt’

Op 9 oktober 1978 was de bouw van het nieuwe tehuis gereed. De eerste persoon kon zijn intrek nemen in het toegewezen appartement. Overeenkomstig de eeuwenoude traditie van het tehuis was dat een vrouw. De appartementen bestonden uit een zitslaapkamer van ongeveer 15 m², een kitchenette met een klein aanrecht en een gootsteen, een ingebouwde beveiligde kookplaat, kast en koelkast, douche en toilet. De zitkamer van een 2-persoonswoning voor een echtpaar was ongeveer even groot, maar daar hoorde een aparte slaapkamer van ± 11 m² bij. De beide flats beschikten over een zitkamer ter grootte van 25 m², een slaapvertrek van circa 12 m² en bovendien nog een ongeveer even grote ruimte. Het gebouw telde twee liften, terwijl een beschutte tuin tot het complex behoorde. De officiële ingebruikneming volgde op 9 februari 1979.

Naar de locatie kreeg het voorheen als ‘Dameshuis’ bekend staande gebouw de naam ‘Huize Groenmarkt’. Per 1 april 1978 was de verpleegkundige mevrouw G.M. Dam, voorheen directrice van het bejaardenhuis De Notenhoff in Andel, benoemd tot directrice van het tehuis. Er werd een huisreglement samengesteld en een bewonerscommissie geformeerd, alles in overeenstemming met de Verordening op de Bejaardenoorden in de provincie Zuid-Holland. Twintig personeelsleden, waarvan dertien met een volledige betrekking, verzorgden de 48 bewoners van Huize Groenmarkt.

Interieur van Huize Groenmarkt met antiquiteiten uit het "Dameshuis", 1979

Tot de eerste bewoners behoorde mevrouw A.J. Visser, die door haar jarenlange dienstverband bij de Openbare Leeszaal en Bibliotheek algemene bekendheid genoot. Onder het pseudoniem Annie van Beintum maakte zij gedichten. Kort na de ingebruikneming van Huize Groenmarkt maakte zij het volgende rijm:

In 't Groenmarktachthuis

Groenmarkt 8

*De vensterbanken voor 't verpozen.
Juist aangepast het kussenwerk
Voor vulling 't paardehaar gekozen.*

*Hoe lang al hield dit 't uit ?
We kijken om naar d' achterwand,
waar 't oog op oude deuren stuit:*

*zes naast elkaar, als in 't gelid.
Naar achter hoog, het muurvlak wit,
versierd met menig wapenschild.*

*Dat wijst naar 't tijdvak der regenten
- ook regentsvrouw wist van haar taak -
om te besturen huis en centen.*

*Nog spreekt het huis van hun regeren.
Door hen is veel geconserveerd,
waarvan de ambachtsman kan leren:*

*zie 't zolderwerk, het trappehuis.
Gelukkig wie dit kan waarderen.
't Verrijkt het leven met dit huis.*

De sloop van de linkervleugel van het "Dameshuis" 1977

Als uitvloeisel van de democratisering moest de stem van het personeel van bejaardenhuizen doorklinken in een wettelijk samen te stellen Ondernemingsraad. De daartoe in 1982 ondernomen stappen leden aanvankelijk schipbreuk, omdat slechts één lid van het personeel bereid was zich hiervoor kandidaat te stellen. In maart 1986 kwam eindelijk een Personeelsraad - opvolger van de Ondernemingsraad - in functie, bestaande uit drie vrouwelijke leden van het personeel en de directrice als adviseuse.

Op 24 oktober 1991 werd afscheid genomen van mevrouw Roza - Dam. Met de benoeming van haar opvolger, directeur G.H.A. Blokhuis, die haar reeds geruime tijd had vervangen, ving een nieuw tijdperk aan.

Stand van zaken

Huize Groenmarkt behoorde tot de kleinere bejaardenhuizen, evenals Huize Steijndeld aan de Havendijk, dat slechts huisvesting bood aan 19 heren. Het beleid van de overheid was echter gericht op grotere tehuizen

die veel efficiënter zouden zijn. De plaatselijke bejaardencentra De Schutse en Huize St. Clara ondergingen een renovatie, terwijl Huize Steijndeld en bejaardencentrum De Torenflat zich verenigden tot een nieuw bejaardencentrum, dat aan de Kortendijk werd gebouwd.

Hoewel de toenemende vergrijzing van de bevolking een ruimer aanbod van verzorgingsplaatsen zou rechtvaardigen, paste dat niet in de plannen van de overheid, plannen geboren uit de noodzaak tot bezuiniging. Door het terugbrengen van de tijd doorgebracht in een bejaardenhuis, zou het aantal verzorgingsplaatsen juist kunnen worden verlaagd. Verbleven bejaarden aanvankelijk acht à tien jaar in een bejaardenhuis, door meer hulp thuis te bieden aan mensen op leeftijd zou het mogelijk zijn die termijn terug te brengen tot gemiddeld vier jaar. Dit zou uiteraard zijn uitwerking hebben op het aantal verzorgingsplaatsen, dat daardoor kon worden verminderd.

Van de Gorinchemse verzorgingshuizen was Huize Groenmarkt met een capaciteit van 48 personen het kleinste. In een tijd van bestuurlijke en organisatorische schaalvergroting leverde dat een zwakke positie op, vooral met het oog op het relatief grote aantal verzorgingsplaatsen in Gorinchem. Het bejaardenhuis had een goede naam, zowel door de geboden kwaliteit van de verzorging als door de betrokkenheid van het personeel. Bovendien was de centrale ligging midden in de stad erg gunstig.

Naast deze pluspunten waren er ook nadelen. Sommige appartementen waren qua ligging minder aantrekkelijk als woonruimte en het tehuis was absoluut niet berekend op de verzorging van psychogeriatrische bewoners. Bovendien bood het niet meegegroeide administratief systeem onvoldoende informatie voor een adequate bedrijfsvoering.

Taakverzwaring

Veranderingen op het gebied van de bejaardenzorg volgden elkaar snel op. Was bij de opening van Huize Groenmarkt sprake van één homogene groep bejaarden, directeur Blokhuis onderscheidde bij zijn aanstelling maar liefst drie verschillende categorieën: degenen die zich nog redelijk konden redden, de licht dementerenden, en de ernstig dementerenden die nog net niet in aanmerking kwamen voor het verpleeghuis.

De toenemende verzorgingsbehoefte was niet alleen debet aan de taakverzwaring van het personeel, ook de kortdurende zorg en hulpverlening voor zelfstandig wonende ouderen in het kader van het flankerend beleid en de dienstverlening aan positief geïndiceerde personen stelden zware

eisen aan de organisatie, terwijl de beschikbare middelen niet in evenredigheid toenamen.

Samenwerking

De directeur zag de overlevingskans van Huize Groenmarkt somber in, zoals uit de volgende passage uit een van zijn nota's blijkt: *"Kenden de bejaardenoorden tien jaar geleden nog een gemiddelde verblijfsduur van zeven à acht jaar, dan moeten we nu konstateren dat vier jaar dichterbij de waarheid ligt. En het einde is nog niet in zicht. Dit betekent bijna een capaciteitsverdubbeling! Met een wachtlijst van twintig gegadigden en een doorstroming die ook die kant op gaat, komt de bodem snel in zicht. Bij ongewijzigd beleid zal het met de leegstand nog wel even duren. Echter, de gemeente is bezig een project Zorg op Maat op te zetten. Wanneer dat echt van de grond komt en ouderen in Gorinchem alternatieven aangeboden krijgen, kan het relatief grote aantal verzorgingsplaatsen leiden tot een overschot aan verzorgingsplaatsen. De 'kwaliteit' van geïndiceerde ouderen is minder geworden: we zien een relatieve toename van dementerenden op de wachtlijst. Dit heeft gevolgen voor de inhoud van het werk."*

Het beleid van de overheid was gericht op het omvormen van de verzorgingshuizen tot zgn. woonzorgcombinaties met voor 40% de functie van verpleeghuis. In Huize Groenmarkt was zo iets moeilijk te realiseren. Met het oog daarop zocht het bestuur samenwerking met het bestuur van het grotere Huize Steijndeld.

In navolging van het reeds gerealiseerde samenwerkingsverband tussen de verzorgingshuizen De Bannehof, en De Schutse tot Stichting Ichthus kwam op 29 december 1995 een fusie tot stand tussen Huize Groenmarkt en Huize Steijndeld: de eeuwenoude instellingen het Oude-Vrouwenhuis en het Oude-Mannenhuys gingen samen verder. De nieuw gevormde stichting kreeg de naam 'Groenesteyn', samengesteld uit de beide vervallen stichtingsnamen. Het overkoepelende bestuur kreeg de benaming Raad van Toezicht. Als gevolg van de fusie fungeerde de directie in formele zin als bestuur. De organisatie werd meer geprofessionaliseerd. Er volgde een periode van heel veel overleg, vergaderen, plannen maken voor de toekomst en een toenemende werkdruk.

Er kwam een Menucommissie, samengesteld uit bewoners, het hoofd van de keuken en de diëtiste. Maandelijks was er overleg van de directeur met de Bewonerscommissie over alle mogelijke aangelegenheden. Voorafgaand aan de bestuursvergaderingen was er een bespreking van het bestuur met de

Open Monumentendag op 12 september 1998. Huize Groenmarkt als monument te bezichtigen met een gastvrij onthaal door de medewerkers.

Bewonerscommissie, die moest plaatsmaken voor de Cliëntenraad, waarvan de installatie geschiedde op 16 juni 1997.

Na de fusie van Huize Steijndeld en Huize Groenmarkt kregen de beide samengevoegde tehuizen aanvankelijk een tweehoofdige leiding in de personen van mevr. I. Donkervoort als directeur voor de interne zaken en G.H.A. Blokhuis, directeur voor de externe betrekkingen. Na het vertrek van beiden volgde in januari 1997 de tijdelijke benoeming van G.J. de Kruijk tot directeur.

De samenwerking van de beide tehuizen ging steeds verder. Sedert april 1997 werden de maaltijden voor de bewoners van Huize Groenmarkt bereid in de beter geoutilleerde keuken van Huize Steijndeld.

Inmiddels geschiedde de financiering van de verzorgingshuizen via de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. Moesten de bejaarden in de tehuizen voorheen hun vermogen aanspreken voor betaling van de verzorging, in het vervolg gold een eigen bijdrage op basis van het inkomen.

Hadden de plaatselijke Protestants-Christelijke bejaardencentra elkaar gevonden in een samenwerkingsverband, het bestuur van het Rooms-Katholieke Huize St. Clara zocht daarbij aansluiting. Hieruit vloeide de

Stichting Ichthus voort, waarin de drie confessionele verzorgingshuizen waren verenigd. Dat betekende evenwel nog niet het einde van de fusiegolf in Gorinchem. De twee stichtingen op het gebied van de bejaardenzorg - Ichthus en Groenesteyn - vonden elkaar ook. Eind 1997 gingen ze beide op in de Stichting Heerewaerden, een benaming met een quasi antieke spelling en gevormd uit 'Vijfheerenlanden' en 'Alblasserwaard'. Tot directeur van deze stichting voor zorg en dienstverlening voor ouderen, waartoe dus alle vijf verzorgingshuizen van Gorinchem behoorden, werd K. Hazelaar benoemd.

Deze stichting was geen lang leven beschoren, omdat met ingang van 1999 de Stichting Heerewaerden samenging met de Stichting Zorgvoorzieningen Gorinchem en Omstreken en Waardse Rading, met als resultaat een grote organisatie onder de naam Rivas Zorggroep. Deze eerste transmurale zorgketen in Nederland bestaat uit drie werkmaatschappijen: Rivas MediZorg, waartoe het Beatrixziekenhuis, 't Nieuwe Gasthuis en Lingesteyn in Leerdam behoren, Rivas WoonZorg, waarin de plaatselijke verzorgingshuizen en dienstencentra zijn ondergebracht, en Rivas ThuisZorg en Dienstverlening voor ondermeer thuisverzorging en verpleging.

De laatste jaren als verzorgingshuis

door K. Hazelaar

In de loop van de jaren '90 van de 20ste eeuw werd duidelijk dat de Groenmarkt, ondanks de uitgebreide renovatie en gedeeltelijke nieuwbouw in de jaren '70, als verzorgingshuis niet meer voldeed. Dit besef drong maar langzaam door binnen de organisatie en dat is wel te verklaren. Het kleine huis had een lange historie achter zich en was daarbij ook steeds naar binnen gericht geweest. Een klein huis met een erg huiselijke sfeer. De Groenmarkt stond ook in de jaren '80 en '90, de jaren van verzakelijking, nog steeds voor het op een 'huiselijke manier' bieden van zorg. Dat ging ook lang goed. De eerste bewoners die op een rolstoel waren aangewezen maakten echter duidelijk dat de grenzen bereikt waren. De vele trappetjes en smalle gangen stuitten ook steeds meer op wettelijke problemen. Ook aan de toenemende wooneisen kon steeds minder goed worden voldaan.

De echtgenote van de commissaris van de Koningin in Zuid-Holland bezichtigt de keukens van Huize Groenmarkt; naast de kok voorzitter F. van Andel, 1981

Kortom: het moest anders.

Het bestuur en de directie van de Groenmarkt kwamen tot de conclusie dat de volgende eeuw op deze wijze niet gehaald kon worden. In nauw overleg met de bewonerscommissie en later met fusiepartner Steyndeld, werd gezocht naar mogelijkheden om aan de problemen het hoofd te bieden.

De fusie die leidde tot Groenesteyn bood op dit vlak echter onvoldoende soelaas. Besloten werd op plaatselijk niveau, met de verzorgingshuisgroep Ichthus, te zoeken naar meer definitieve oplossingen voor het gebouw. Daarbij moest het zorgvolume, de hoeveelheid ‘zorggeld’ die met de Groenmarkt samen hing, voor Gorinchem en omgeving behouden blijven. De stichtingen Groenesteyn en Ichthus slaagden er vervolgens in op regionaal niveau voldoende draagvlak te organiseren om het gebouw de Groenmarkt als verzorgingshuis af te kunnen stoten waarbij het zorgvolume geheel behouden bleef. Als voorgenomen sluitingsdatum werd 1998 aangehouden. Het eigenlijke werk moest toen echter nog beginnen.

Verkoop Groenmarkt

Het stoppen met het bieden van zorg in de Groenmarkt was een ding, het verkopen van het gebouw een tweede. Daarbij speelde een bijzondere financiële situatie een belangrijke rol: de zgn. ‘Klimlening problematiek’. De renovatie/gedeeltelijke nieuwbouw van de Groenmarkt in 1978 was door de overheid op een bijzondere manier gefinancierd. Resultaat van de toen opgelegde constructie was dat de hypotheekkosten van het gebouw steeds verder opliepen terwijl daarvoor geen financiële dekking beschikbaar was. Zo was de werkelijke boekwaarde van het gebouw in 1996 nog maar een kwart van het bedrag waarvoor de Groenmarkt in de boeken stond. Voor die tijd (1978) een schijnbaar goede oplossing om financiën beschikbaar te krijgen, op termijn echter een molensteen voor ieder verzorgingshuis dat deze constructie opgedrongen had gekregen. Landelijk gaat het daarom inmiddels (1999) om miljarden guldens. Ook in Euro’s nog heel veel geld.

Opdracht aan de directie van Heerewaerden was in 1998 dan ook om zowel een oplossing te vinden voor de grote financiële problemen als verkoop van het gebouw voor 1 november 1998. Op die datum moest n.l. de hypothecaire lening verlengd worden en daarvoor waren door de overheid geen financiële middelen beschikbaar gesteld.

Het voorjaar van 1998 werd, naast de fusiebesprekingen die inmiddels werden gevoerd met de stichting Zorgvoorzieningen Gorinchem, Beatrix ziekenhuis en verpleeghuizen, en Waardse Rading, thuiszorg en verpleging, jeugdgezondheidszorg en maatschappelijk werk, dan ook gekenmerkt door een veelvuldig onderhandelen met o.a. de provincie Zuid-Holland en het ministerie van VROM (Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne). Daarnaast werd tevens gezocht naar een geïnteresseerde

koper. Vooral over dat laatste kan een apart boek worden geschreven. De regionale kranten staan er bijna 1½ jaar later, we schrijven oktober 1999, nog vol van. Er waren n.l. twee geïnteresseerde partijen voor het gebouw: Vroom en Dreesman (V&D) en de plaatselijke Woningcorporatie Bouwen en Bewaren. Voor de directie van Heerewaerden gold in de onderhandelingen slechts één ding: verkoop tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden en tegen een zo hoog mogelijke prijs. De directie stelde, na uitvoerige onderhandelingen met beide, uiteindelijk aan de raad van toezicht voor om de Groenmarkt aan Bouwen en Bewaren te verkopen. Bouwen en Bewaren bood aan Heerewaerden de hoogste prijs en dat zonder bijzondere ontbindende voorwaarden. De andere partij bood een prijs waarbij ook ontbindende voorwaarden gesteld werden die na 1 november 1998, de fatale datum, nog tot ontbinding van de verkoop hadden kunnen leiden. Raad van toezicht en directie kozen daarom voor de partij met de meeste zekerheden en de beste prijs. Verkoop met een zakelijke aanpak had niet tot een ander resultaat kunnen leiden. Betreurd werd dan ook dat later in de plaatselijke pers een sfeer ontstond dat daarmee de komst van V&D naar Gorinchem geblokkeerd zou zijn. Of dat juist is, is nog maar de vraag. Het niet verkopen van de Groenmarkt, en daarmee het niet kunnen oplossen van de klimleningproblematiek, had de zorgorganisatie van Heerewaerden echter in grote problemen kunnen brengen waarbij ook de uitstekend verloopende fusiebesprekingen in gevaar hadden kunnen komen.

De sluiting zelf

Al voor de feitelijke verkoop, op 22 oktober 1998 aan Bouwen en Bewaren, werd de feitelijke sluiting, en dus verhuizing van bewoners, door een projectgroep voorbereid. De projectgroep belegde series avonden voor bewoners en personeel en gaf veel informatie. Er werd ruim aandacht besteed aan persoonlijke begeleiding van bewoners en familie. De samenwerking met de cliëntenraad van de Groenmarkt verliep daarbij uitstekend. Op die manier lukte het om binnen een jaar alle bewoners van het gebouw een andere plaats te bieden. Dat was in een ander verzorgingshuis binnen Gorinchem of (naar wens van de bewoner) elders of in een verpleeghuis. Een bewoner vatte de moed op om weer zelfstandig te gaan wonen (onder begeleiding in een serviceflat). Zo konden alle bewoners naar een plaats verhuizen die zij zelf hadden uitgekozen. Overigens overleden in deze periode ook enkele bewoners.

Op 31 augustus 1999 verliet de laatste bewoner de Groenmarkt. De maand september werd gebruikt voor het geheel ontruimen van het gebouw waar-

na het op 30 september 1999 werd overgedragen aan Bouwen en Bewaren. De Groenmarkt gaat daarmee een volgende fase van het leven in, maar wel een andere dan in de honderden jaren daarvoor. De Groenmarkt was een verzorgingshuis zoals het altijd bedoeld was. Mensen die zorg behoeven hebben zorg met aandacht nodig.

In de Groenmarkt kreeg ze die. In de Groenmarkt kreeg men die van de vele honderden medewerkers die in de afgelopen eeuwen in de Groenmarkt hebben gewerkt voor die honderden, misschien wel duizenden bewoners. De bewoners kregen de zorg met aandacht waarvoor ze naar de Groenmarkt kwamen. Het was goed. Bouwen en Bewaren schrijft de geschiedenis verder na 30 september 1999. De voorzijde, met de eerste meters daarachter, van het gebouw zal, als monument, in stand blijven. Het blijft gezichtsbepalend voor Gorinchem en daarmee gaat de Groenmarkt door. Dit zou dan ook wel eens niet het laatste hoofdstuk over de Groenmarkt kunnen zijn. Wat de verdere toekomst ook moge zijn, het is een gebouw dat om aandacht vraagt, want de aandacht zit immers na honderden jaren diep in de muren en in de grond.

Lijst van medewerkers 1978-1999

Bestuur:

F. van Andel
R.G. Degenaar
A.R. Dijkema
J.L. Groeneveld
B. Hoegee-Schroot
B. van 't Land
A. van der Mast

K. Meijer
C.H. Potters
A. Schaap
H.A. Steehouwer
R.M. Swaneveld
J. Woltman

Directie:

G.H.A. Blokhuis
I. Donkervoort
K. Hazelaar
G.J. de Kruijk
G.M. Roza Dam
Lies Huurman/*directiesecretaresse*

Hoofd Zorg:

Gerrie Olivier
Katie Ruitenbergh
Lia van Velzen

Receptie:

Maret ten Brink
Arjan Buiserd
Ans Hoogenes
Els de Krey
Martine Marskamp
Hanneke Venderbos
Jolanda Voswinkel
Louise Willebrand

Voeding:

Tony van Alphen
Els de Kok
Alletta Lankhaar
Donald Richardson
Gert Jan Schenau
Bep van der Steenhoven - de Jong
Jan van de Stelt

Huishouding:

Pauline van de Bruggen
Annie de Bruin
Adri Goedel
Rina Havelaar
Ellen de Keizer
Magda de Kroon
Mien Molog

Jannie Middelkoop
Carla van Pelt
Bets Rietveld
Toos Versteeg
Greet van de Wiel
Jolanda Wijnja
Anneke IJsseldijk

Deurwachten:

Marscha de Beer
Melanie Blok
Evelien Konings
Vanessa Loy
Donno van Ommeren
Bart Verbruggen

Meerzorg:

Alyda den Hollander
Joke Huyben
Marika Knoop
Riet Kouwenhoven
Gerda Schenau
Yvonne Tracy
Yvonne Wessels

Verzorging:

Mirjam Allebregse
Marja Baks
Willie Baks
Wilma van de Bend-Mulder
Jolanda Bergman
Annemarie Blom
Annelies van Bommel
Jolanda Bras
Jolanda Buyserd
Betty van de Bijl
Cora Christiaanse
Rinus Dekkers
Anita Donga
Ellie van Eykeren
Nathalie van de Heuvel
Riekje van de Heuvel
Sjanie Hofland
Karin de Hollander
Petra den Hollander
Corine van Hooydonk

Huismeester:

Cor Broekhuizen
Ab Marskamp
J. Smits
Ijm Zillig

Franca Kalker-van Hoorne
Jos de Keyzer
Marrie Kicken-Blom
Monique van de Koppel-Hagemeyer
Ineke Kruis
Annette de Kuiper-Blom
Anja van de Laan
Lyda van Linstee
Lies van Loon
Carza van de Meent
Petra van Meer
Bernadette Meester-Donker
Hennie van de Mooren
Elly Mijdam
Laura van Ommeren
Dianna van de Plaat
Corrie Post
Diny van Puyenbroek
Mevrouw Reekers
Wilma Ros
Thalma de Ruite

Chantal Sahertian
Dorret Schenau
Jet Schenau
Annemarie Schobben
Roos Schram
Wil Sterk
Vinka Stoetzer
Linda van Straten
Jolanda Stijn
Arda Twilt
Lien Veldpape

Corrie Verbruggen
Nelleke Versluis
Evelien Visser
Anja van Vliet
Jenny Roza Vogel
Anneke Vriens
Wilma Vroegh-Zandwijk
Lida Vulpen
Jeanette van de Werken-van de Hil
Riek Westerlaken
Aja aan de Wiel

Vrijwilligers:

Ellen Bakker
Hans Dalm
Chris Debrauwer
Annemarie Ederzeel
Tonia van Essen
Fien van Gameren
C. Golverdingen

Aaf Gijzen
Teuni Post
A. Ritsier
Eugenie Roos
Toos van Rossum
Elly van de Schaft
Lenie Vlot
Corry Wirkken

Projectgroep sluiting Groenmarkt:

Kars Hazelaar, directeur Rivas Zorggroep
Wolter Smit, vestigingsmanager
Gerrie Olivier, hoofd zorg
Mieneke Baggerman, coördinator zorgtoewijzing
Alyda den Hollander, hoofd personeelszaken
Lenard Markus, beleidsmedewerker facilitaire diensten

